

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Piernik z solą. Toruńsko-drohobyckie spotkania literackie

Tydzień literatury, języka i kultury polskiej w Drohobyczu

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

Projekt finansowany przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej w
ramach programu „Promocja Języka Polskiego”
(umowa nr BJP/PJP/2023/1/00030/U).

PROGRAM
PROMOCJA
JĘZYKA POLSKIEGO

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Dzień z historią literatury polskiej:

*Powieści ukraińskie Józefa Ignacego Kraszewskiego i Teodora
Tomasza Jeża*

dr Mirosława Radowska-Lisak
Katedra Teorii Literatury i Komparatystyki (UMK)

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

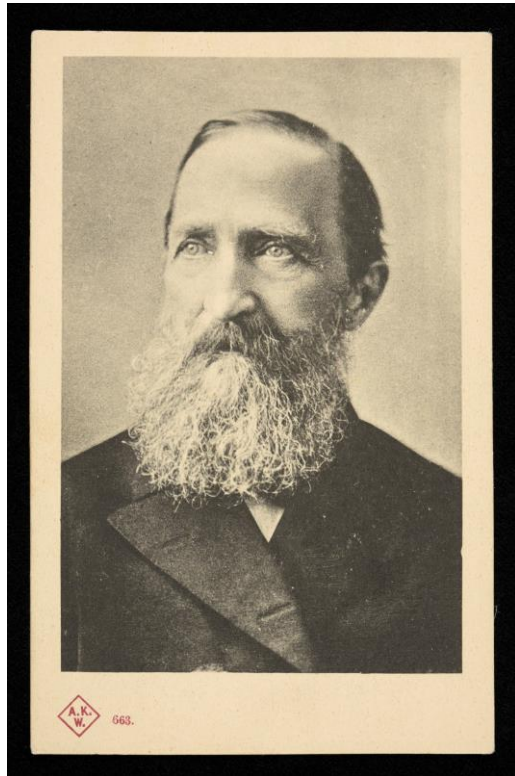
Projekt finansowany przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej w
ramach programu „Promocja Języka Polskiego”
(umowa nr BJP/PJP/2023/1/00030/U).

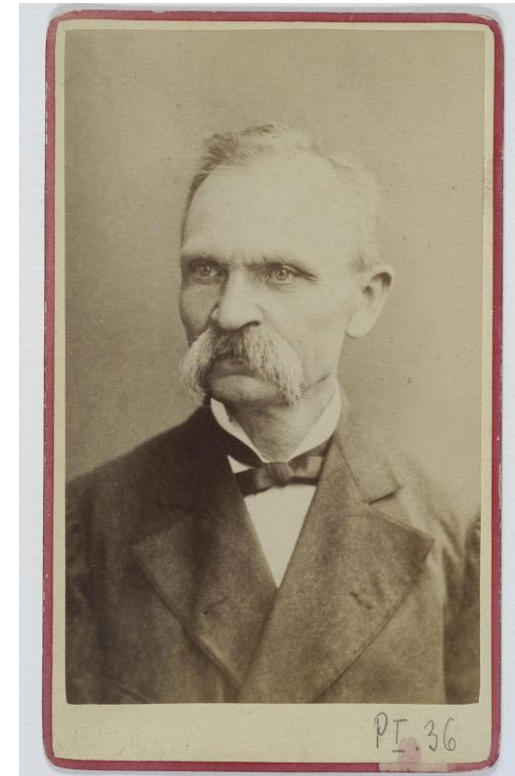
PROGRAM
PROMOCJA
JĘZYKA POLSKIEGO

PORTRETY PISARZY (Źródło: <https://polona.pl/>)

Józef Ignacy Kraszewski (1812-1887)

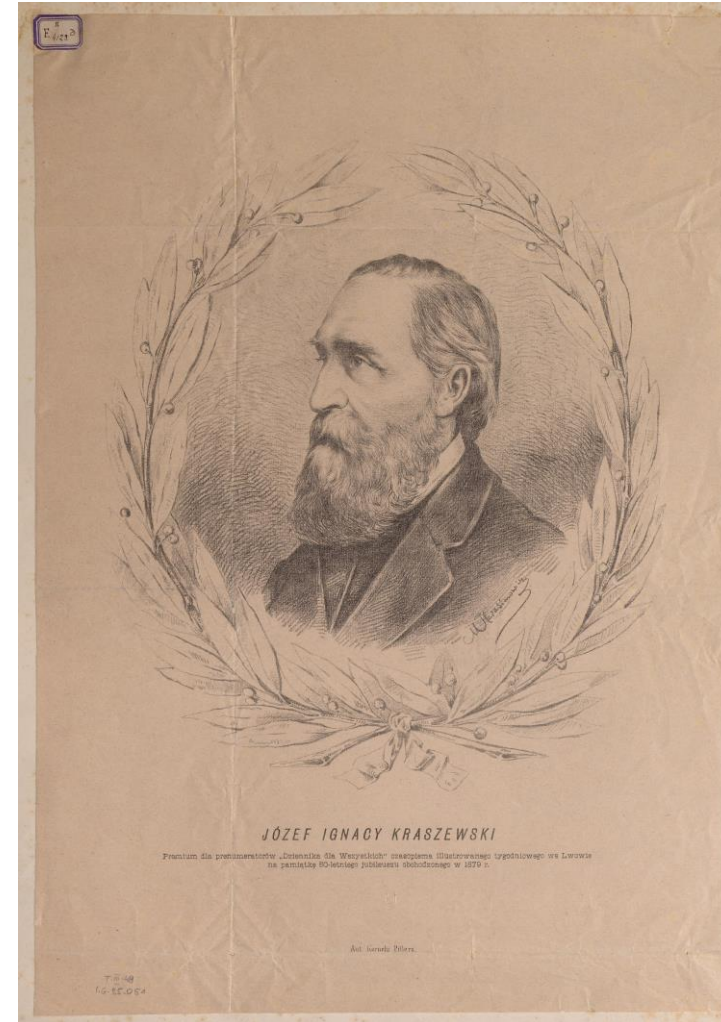

Teodor Tomasz Jeż (1824-1915)

Józef Ignacy Kraszewski

- pisarz, publicysta, redaktor, wydawca, historyk, organizator życia kulturalnego i działacz społeczny
- dzieciństwo na Podlasiu, studia w Wilnie
- pobyt na Wołyniu: dzierżawa i zakup majątków (Omelno w powiecie łuckim, Gródek i Hubin koło Łucka)
- podróże do Odessy i Kijowa
- Żytomierz (urząd kuratora gimnazjum, dyrektor teatru, dyrektor Towarzystwa Dobroczynności)
- okres warszawski
- okres emigracyjny

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

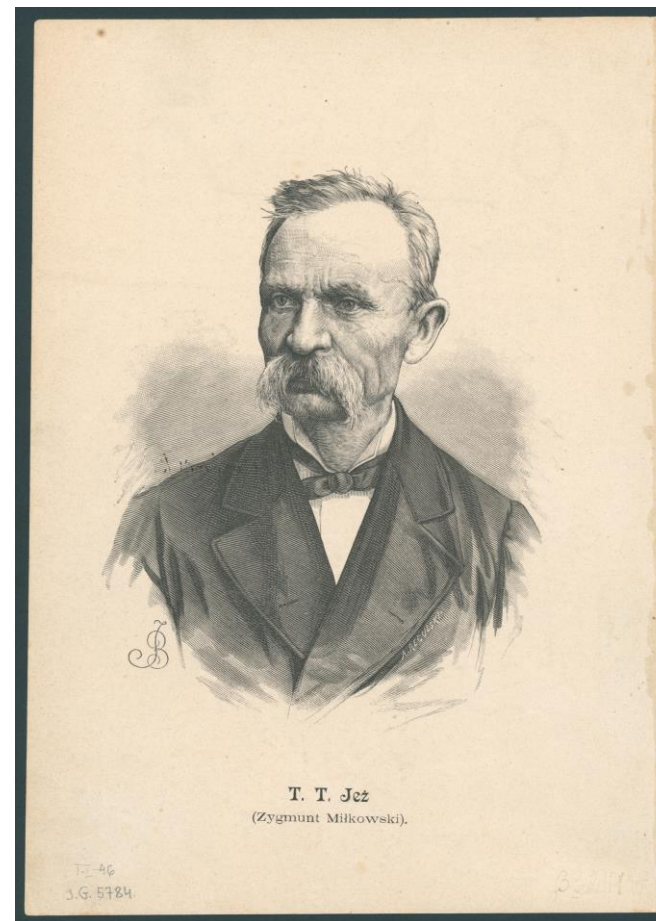
NAWA
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

Teodor Tomasz Jeż (właśc. Zygmunt Fortunat Miłkowski)

- powieściopisarz, publicysta, porucznik, naczelnik sił zbrojnych na Rusi (1863), działacz społeczno-polityczny
- ur. w Saracei na Podolu; liceum w Odessie; studia w Kijowie
- po upadku powstania węgierskiego (1848-1849) na emigracji; pobyty: Turcja, Anglia, Mołdawia, Serbia, Bułgaria, Rumunia, Belgia, Szwajcaria
- podróże, w tym: Paryż, Stany Zjednoczone

(Zdj. obok: <https://polona.pl/>)

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

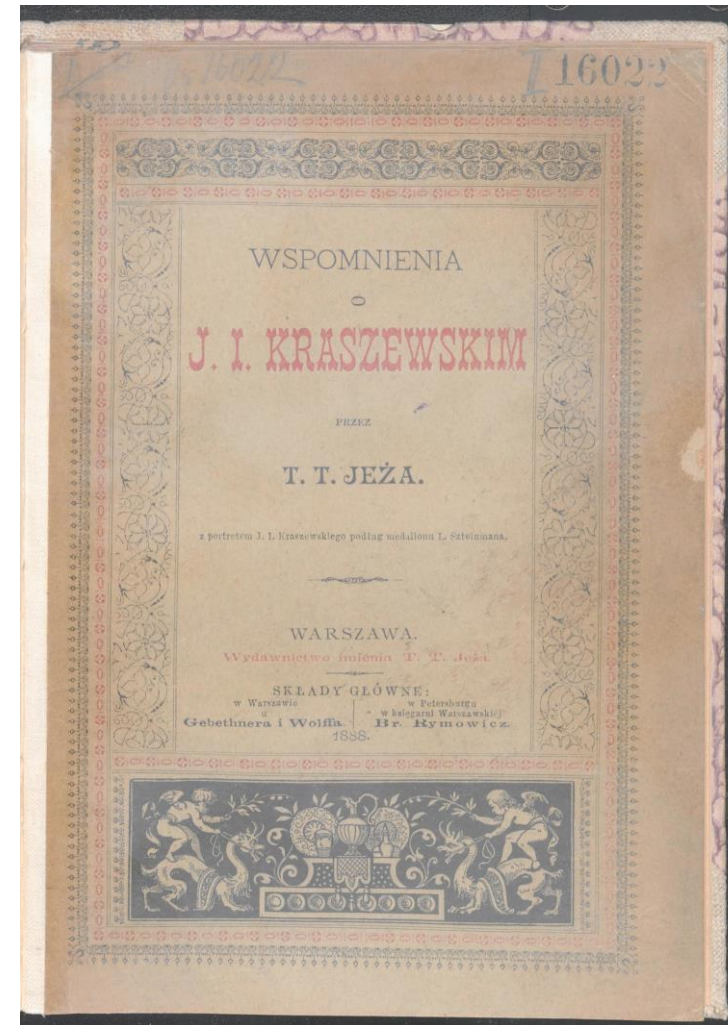
N A W A
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

KRASZEWSKI I JEŻ

- osobista znajomość
- doświadczenie emigracji
- bogaty dorobek literacki
- romantyzm i pozytywizm
- związki z Ukrainą
- popularność
- funkcja społeczna
- recepcja

(Zdj. obok: <https://polona.pl/>)

„Ważne spotkania Jeża z Kraszewskim”

„Zestawiano ich ze sobą, porównywano [...] – bo też i wyjątkowo wielu ku temu dostarczali powodów. Obydwaj pozostawili po sobie dorobek piśmienniczy ilościowo niemający sobie równych w polskiej literaturze, choć bez arcydzieł. Obydwaj obdarzeni byli talentem narracyjnym, czego dowiedli posługując się efektownie wieloma formami prozy – gawędą, powieścią historyczną, obyczajową, społeczną itd., sukcesy odnosili jako publicyści, dziennikarze, redaktorzy pism. Obydwaj jako pisarze mieli realny wpływ na kształtowanie opinii publicznej, skupiając przy tym na sobie zarówno sympatię, jak i niechęć współczesnych. [...] Tych podobieństw i zależności współcześni im dostrzegać musieli wiele, skoro utrwalili się w ich świadomości we wspólnym obrazie: Kraszewski – Jeż.”

(Danuta Ossowska)

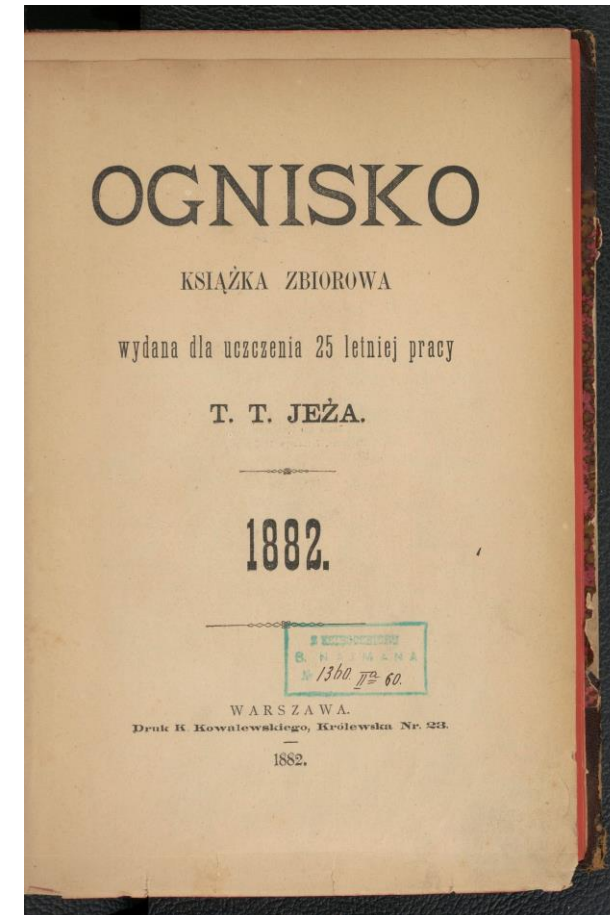
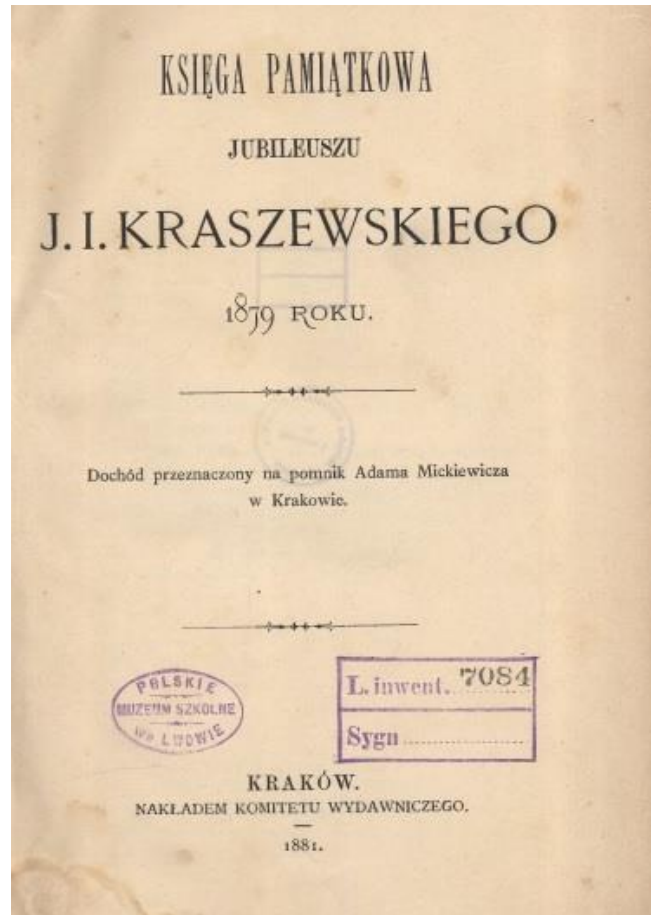
UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

REZONANS SPOŁECZNY (Źródło: <https://wbc.poznan.pl/dlibra>; <https://polona.pl/>)

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

JEŻ O KRASZEWSKIM

(*Wspomnienia o J. I. Kraszewskim* przez T. T. Jeża, Warszawa 1888, s. 1-2)

„Kochanowski – Mickiewicz – Kraszewski – w rozwoju piśmiennictwa narodu każdego mężowie tacy są to słupy wytyczne. O ludziach tej miary późne mówią pokolenia i one to stanowią właściwy do sądzenia o prowodyrach tych trybunał. Spółcześni, pisząc o nich, występować nie mogą inaczej, jak w charakterze świadków [...]. Dzieło i twórca stanowią zawsze jedno nierozdzielne, którego strona jedna przedstawia się sama, drugą zaś przedstawić winni ci, co znajdowali się w takich lub innych z autorem stosunkach.

Ten jest powód, dla którego skreśliłem o Kraszewskim wspomnienia moje.

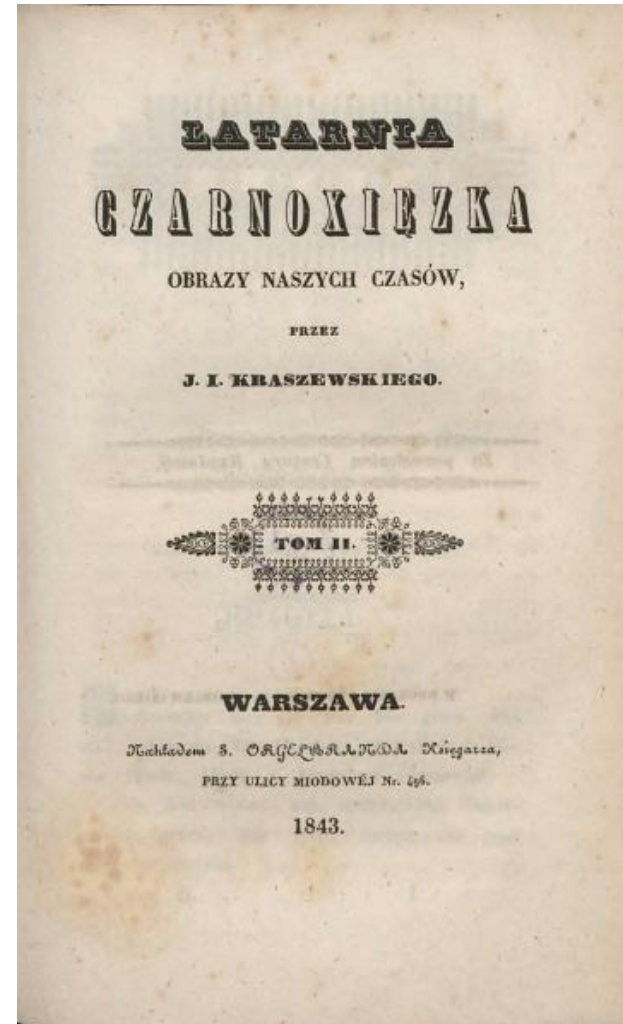
Z Kraszewskim nie pozostawałem w stosunkach zażyłości, znamionujących przyjaźń. Stykałem się z nim jednak w momentach dla mnie i dla niego, jeżeli nie inaczej, to moralnie ważnych [...].”

Cykl ludowy

- inaczej:
powieści ludowe, wiejskie, chłopskie, sielskie, poleskie, ukraińskie*
- 10 utworów powstałych od roku 1842 (*Historia Sawki*) do 1860 (*Historia kotka w płocie*); m.in.: *Ułana*, *Ostap Bondarczuk*, *Budnik*, *Chata za wsią* [za: Ewą Owczarz]

*Antoni Serebnicki, *Wybór polsko-ukraińskich więzi poetyckich*, Warszawa 2011

(Zdj. obok: <https://commons.wikimedia.org/>)

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

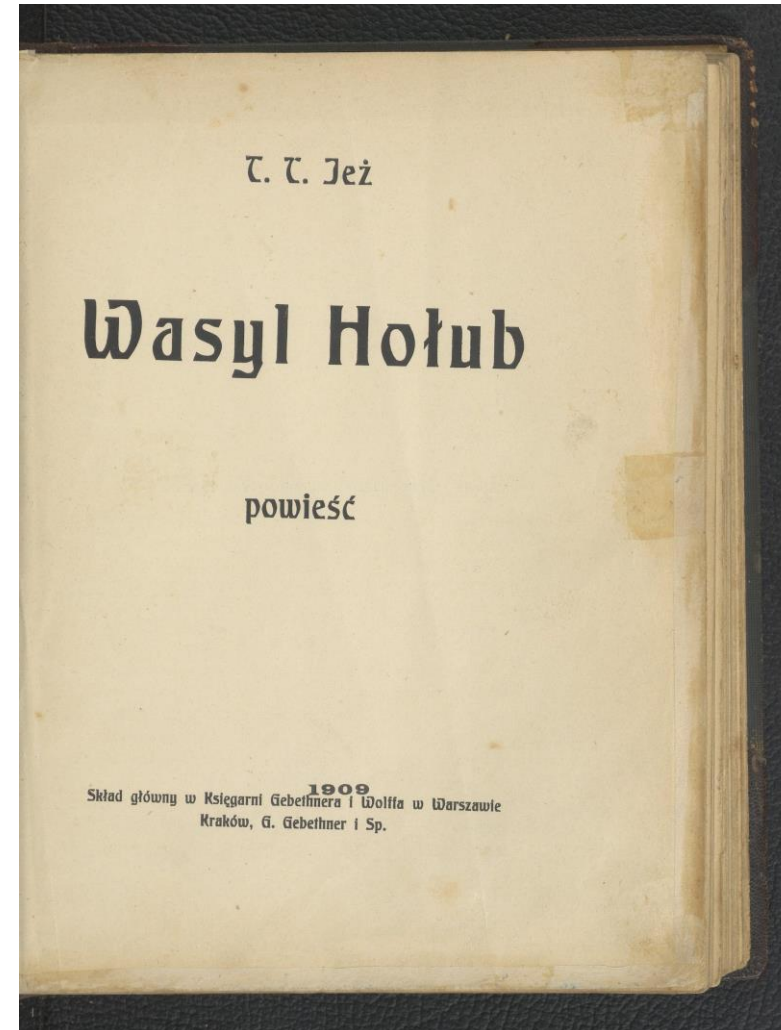
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

Cykl „rusiński”

- o powieściach inaczej: ukraińskie, ukraińskie, ludowe
- 22 utwory powstałe w latach 1858-1896 (od *Wasyla Hołuba* do *Za gwiazdą przewodnią*) [za: Marią Jolantą Olszewską]
- utwory historyczne i współczesne
- *Od kolebki przez życie. Wspomnienia*
- pisane z perspektywy emigranta

(Zdj. obok: <https://polona.pl/>)

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NAWA
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PODOBIEŃSTWA

źródło

przestrzeń

bohater

gatunek

motywy

romantyzm
i realizm

UKRAINA W BIOGRAFII KRASZEWSKIEGO

„Rzecz jest całkiem z wołyńskiego bytu wzięta, bo autor naówczas jeszcze w tym pięknym, wesołym i poczciwym kącie mieszkał, od r. 1836 począwszy aż do 1859, jako gospodarz wiejski, nieustannie na oczach mając wieś, wieśniaków, krajobrazy i życie ówczesne, które już nigdy nie wróci... Z wolą i mimo woli odbiło się ono w tej powieści.”

(J. I. Kraszewski, *Chata za wsią*, [w:] tegoż, *Powieści ludowe*, t. II, Warszawa 1955, s. 8)

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

UKRAINA W BIOGRAFII JEŻA

„Urodziłem się na Rusi, wychowałem się na Rusi; najpierwszymi, jakie mi się o słuch obity dźwiękami, były dźwięki mowy ruskiej [...]. Zżyłem się z ludem ruskim i lud ten ukochałem, ukochałem duszą całą, sercem całym.”

(T. T. Jeż, *Sprawa ruska w stosunku do sprawy polskiej*, Lwów 1902, s. 3)

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PRZESTRZEŃ

- wieś
- koloryt lokalny
- opisy etnograficzne
- codzienność i jej realia (dokumentaryzm)
- przyroda (różnorodność, regionalne nacechowanie, zgodność z cyklem natury)

(Obok il. Kraszewskiego do *Jaryny*; źródło: <https://polona.pl/>)

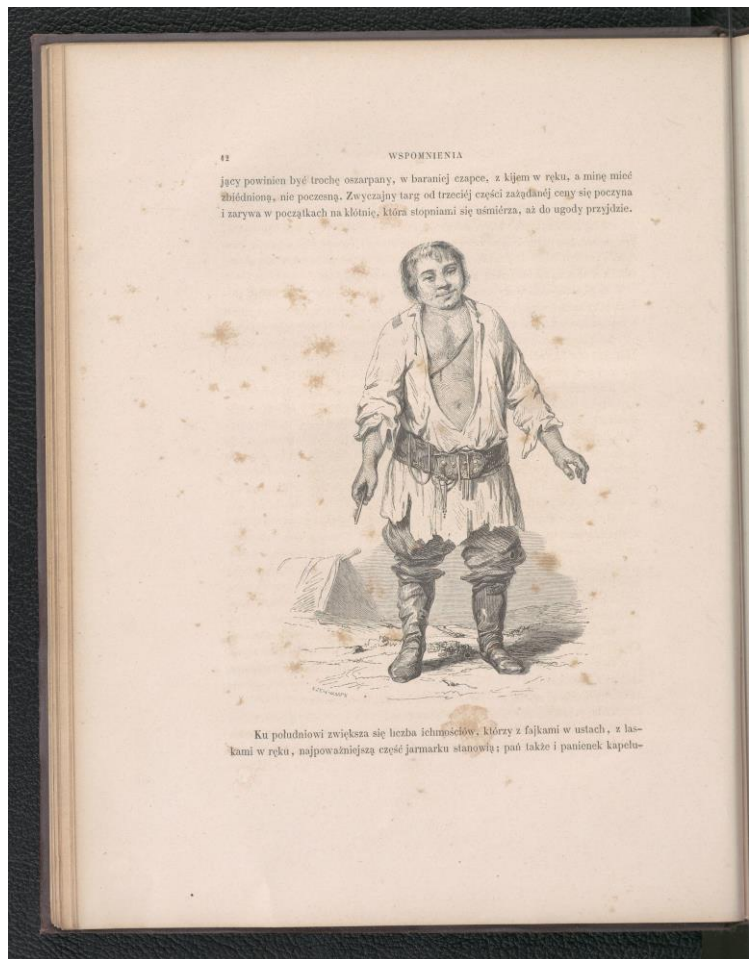
UNIwersytet
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

BOHATER

- nobilitacja chłopa
- gromada
- reprezentanci różnych kultur i nacji
- „odmieńcy”
- kobieta

(Obok rys. Kraszewskiego *Cygan* ze *Wspomnień Wołynia, Polesia i Litwy*;
źródło:<https://polona.pl/>)

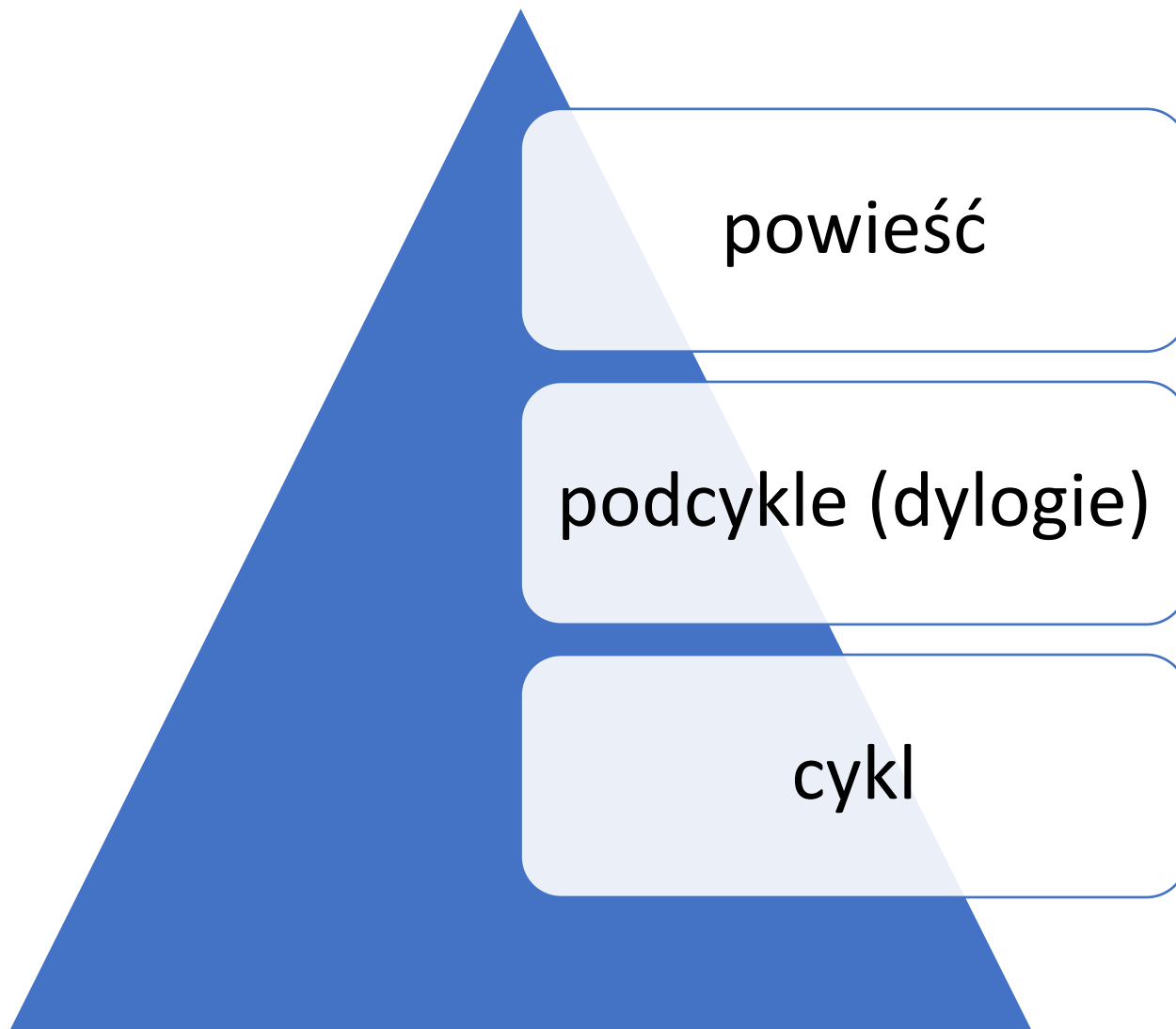
UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

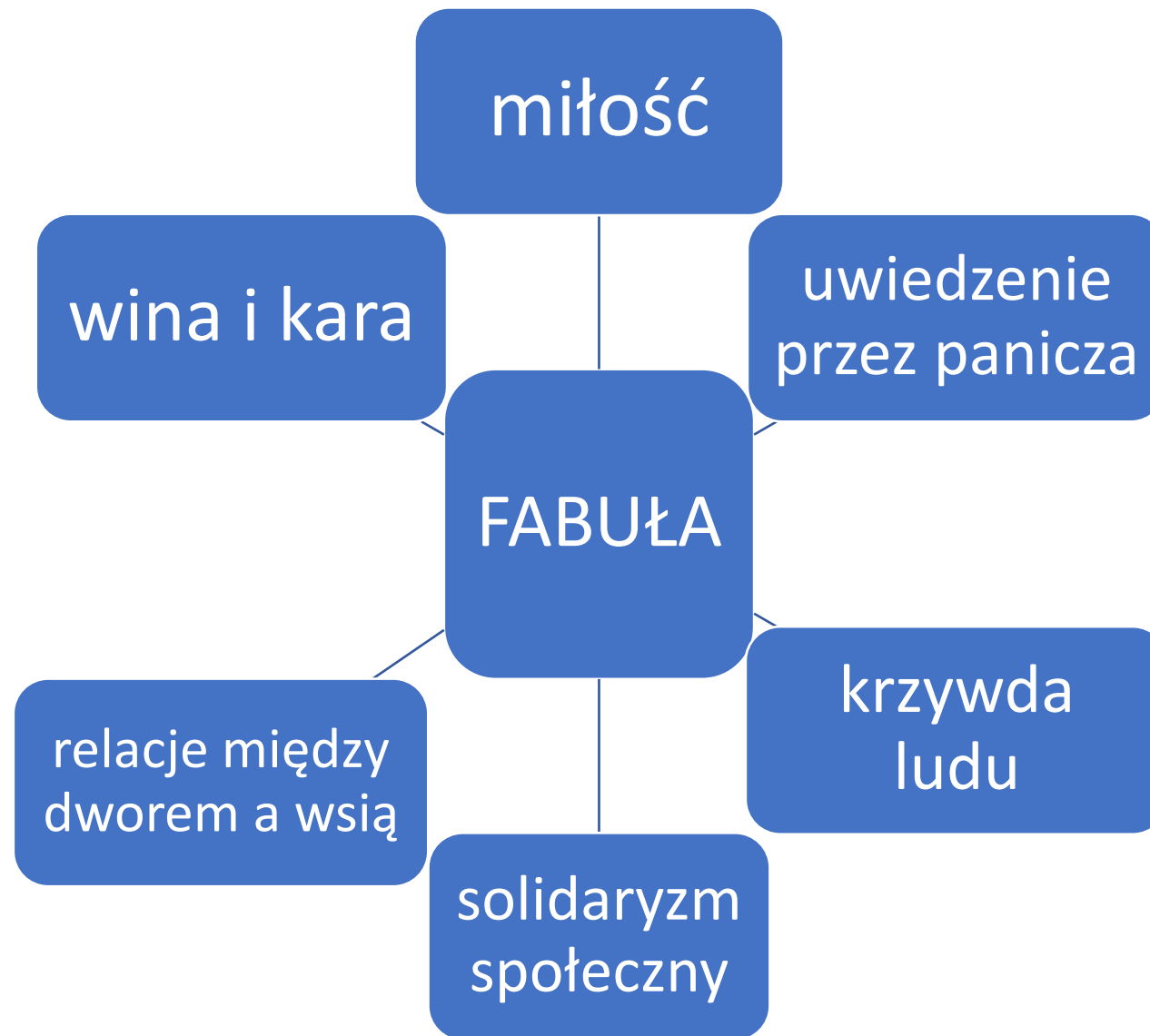
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

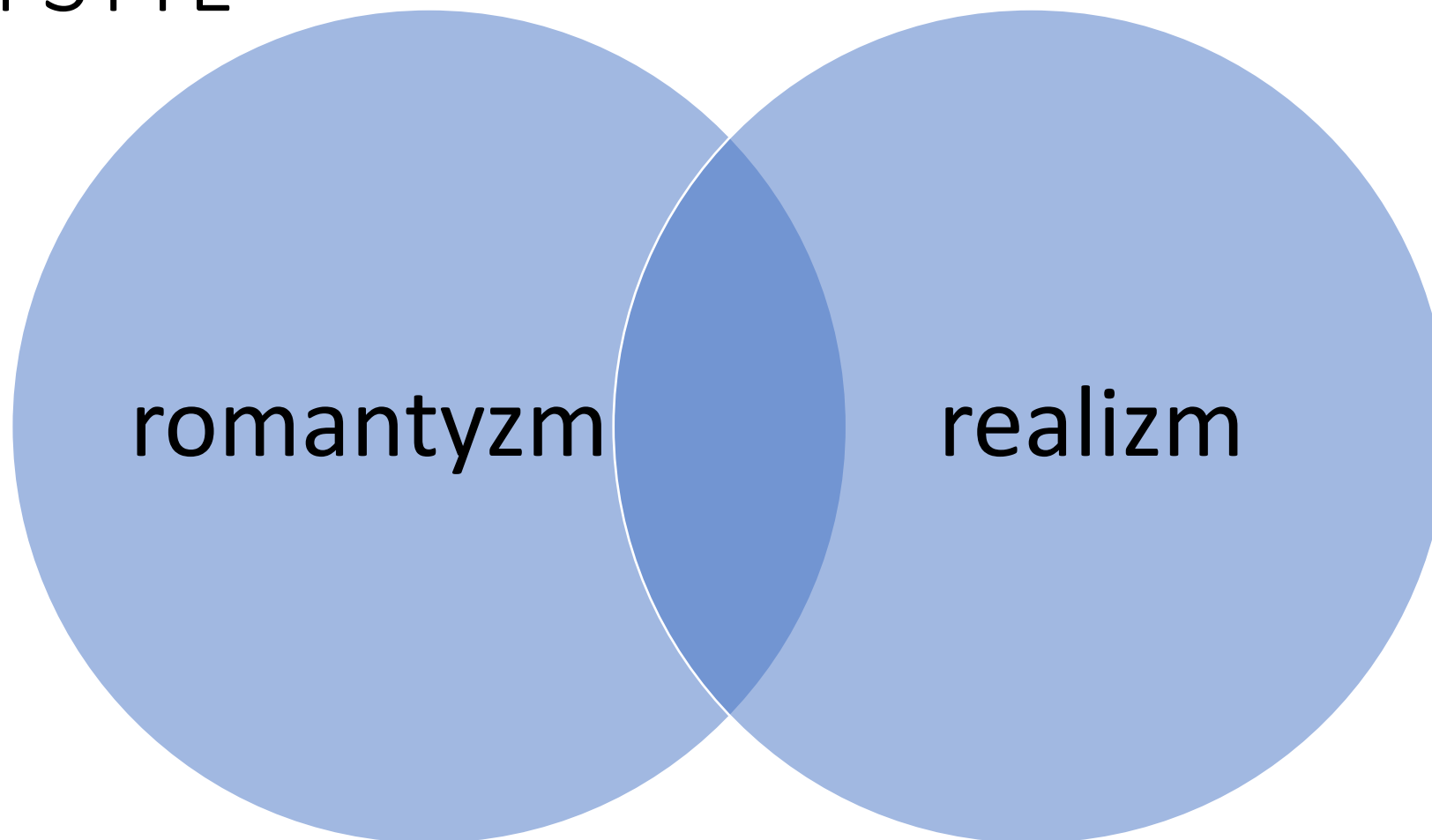
FORMA

MOTYWY

IDEA I STYL

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

BIBLIOGRAFIA (wybór)

- S. Kozak, *Ukraina w twórczości Teodora Tomasza Jeża*, [w:] tegoż, *Polacy i Ukraińcy. W kręgu myśli i kultury pogranicza. Epoka romantyzmu*, Warszawa 2005, s. 185-203.
- M. J. Olszewska, *Sprawa „rusińska” (ukraińska) w wybranych powieściach Teodora Tomasza Jeża w kontekście literatury kresowej II połowy XIX i XX wieku*, [w:] *Polskie życie kulturalno-literackie od 1864 roku na ziemiach obecnej Ukrainy*, red. M. Kufel, Lublin 2017, s. 215-274.
- D. Ossowska, *Ważne spotkania Jeża z Kraszewskim*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. Prace Filologiczne” 1995, z. 1, s. 61-74.
- E. Owczarz, *Powieści ludowe Józefa Ignacego Kraszewskiego jako cykl literacki*, [w:] *W kręgu folkloru, literatury i języka. Prace ofiarowane prof. Janowi Mirosławowi Kasjanowi w 70. rocznicę urodzin*, pod red. M. Jakitowicz i V. Wróblewskiej, Toruń 2003, s. 239-256.
- Р. Радишевський, *Юзеф Ігнацій Крашевський: діалоги з Україною*, Київ 2012 [Rostysław Radyszewski, *Józef Ignacy Kraszewski: dialogi z Ukrainą*, Kijów 2012].
- W. Ratajczak, *Sprawa ruska*, [w:] tegoż, *Teodor Tomasz Jeż (Zygmunt Miłkowski) i wiek XIX*, Poznań 2006.
- „*Szkoła ukraińska*” w romantyzmie polskim. *Szkice polsko-ukraińskie*, red. S. Makowski, U. Makowska, M. Nesteruk, Warszawa 2012.
- W. Wasylenko, *Ukraińskim tropem polskich pisarzy XIX i XX wieku*, Poznań 1996.
- W. Wasylenko, *Józef Ignacy Kraszewski - zapomniane, nieznane (ukraińskie materiały źródłowe)*, Warszawa 1999.

Dziękuję za uwagę!

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

